Durmuş Hocaoğlu

Darwinizm, İnsan ve Dil: I

Yeniçağ., "Analiz"., 24 Mart 2006, Cuma., s.08
"Analiz" Sıra No: 372; 2006-034; Mart-10

YENİÇAĞ

İnsan'ın soy kütüğünü doğrudan doğruya maymuna — daha sahih bir ifâde ile, maymun ile ortak bir ataya — bağlayan ve bu sebeple de Evrimcilik'in en aşırı, en radikal formu olan Darwincilik, bidâyetinden beri birçok tenkide muhâtab olmuştur. Burada bir özet dökümünün dahi verilmesi mümkün olmayan bu tenkidlerin detayına hiç girmeden, birkaç kısa başlıkta mes'eleyi kritik etmeye çalışacağız:

Darwinizm, İnsan'ı, bitki ve hayvan gibi bir "tabiî varlık" olarak kabûl etmekte ve O'nu bütünüyle biyolojik süreçlere indirgemektedir; tipik bir indirgemecilik (redüksiyonizm) örneği olan bu teori, insan'ın, biyolojik bir vasfı da bulunmakla ve bu yanıyla biyolojik süreçlere bağlı olmakla berâber esas olarak tabiî değil ve fakat "kültürel ve tarihî" bir varlık, bir "kültür ve tarih varlığı" olduğunu ıskalamaktadır. Nasıl ki bizzat canlılığın her formu, maddî-kütlevî nitelikleri dolayısıyla fizikî-kimyevî süreçlere ve kanunlara tâbî olmakla berâber, canlı olması hasebiyle bu noktada cansız nesnelerden mâhiyet îtibâriyle radikal bir şekilde ayrılır ve aynı kategoriye dâhil edilemez ise, kültürel ve tarihî bir varlık olan insan da mâhiyet îtibâriyle, sırf biyolojik nitelikleri dolayısıyla hayvanlardan mâhiyet îtibâriyle radikal bir şekilde ayrılır ve onlarla aynı kategoriye dâhil edilemez.

Darwinizm'in en başarılı olduğu nokta, canlıların birbirlerinin içinden evrimleşerek türeyen bir süreç geçirmeleri hakkındaki çok genel açıklamasıdır ve bu da evrim mantalitesi olarak doğru ve tutarlı bir görüştür; ne var ki, bu görüşün tam ve mutlak bir bilgiye dönüştürülebilmesi mümkün değildir, çünkü olgulardan (cüzlerden) hareket ederek tümellere (küllere) varmaktadır ve bu da tümevarım (indüksiyon, istikrâ) metodundan başkası değildir. Hâlbuki, bu yol ile mutlak ve bütünü kuşatıcı bir bilgi üretilemeyeceği, bizzat bu metodun en büyük pîri olan Francis Bacon tarafından dahi kabûl edilen bir gerçektir.

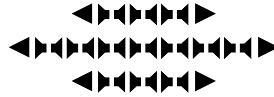
Ayrıca, bunun yanında, Darwinci teori, gözlem ve deneyden — yâni "empiri"den — elde ettiği sonuçları bütüne teşmil ederken "doğrulama" metodunu kullanmaktadır; ancak, Pozitivizm'in de adetâ rûhu demek olan bu metod, istihsal edilen her tür "doğru" netîcenin, ancak *muvakkaten doğru* olan *potansiyel yanlış* olduğu; daha ilerletilmiş şekliyle, esâsen ilmî önermelerin ilmîlik kriterinin doğrulabilirlikten da mühim olarak yanlışlanabilirlik olduğu, yâni, bin milyar kere doğrulanmış bir önermenin tek bir yanlışlama ile genel-geçerlilik vasfının külliyen ilga edileceği ve haddi zâtında, filozof-fizikçi Einstein'ın ifâdesiyle, ilmî olmak iddiasındaki her önermenin ilmî olabilmesi için yanlışlanabilir olmasının şart olduğu ve yanlışlanması mümkün olmayan önermelerin ilmî olamayacağı da, en azından Popper'dan beri bilinen başka bir gerçekliktir.

İmdi; Darwinci teori de bir bilimsel teoridir ve aynı kaideye tâbîdir; işte mes'eleye bir de bu noktadan yaklaştığımızda, Darwinizm'in bir değil, ama birden fazla açıklayamadığı olgularla karşlaştığını, yâni, yanlışlanmış olduğunu görmekteyiz. Bu ise, bu teorinin genel-geçerli olamayacağını, ancak, paradigma çerçevesini daha da daraltmak sûretiyle, kısmî bir teori olarak ve yine muvakkaten ayakta kalabileceğini göstermektedir.

Darwin'in teorisinin yanlışlandığı bu olguların en mühimlerinden birisi, "dil"dir. O, baş eseri sayılan "*İnsanın Türeyişi*"nde**[*]** toplam olarak onbir sayfa tahsîs ettiği bölümde, en

belirleyici bir kültür göstergesi olan Dil olgusunu biyolojik süreçlere indirgeyerek açıklamaya girişirken, mes'eleyi vuzûha kavuşturmak yerine daha da karmaşık ve içinden çıkılamaz bir hâle sokmuştur. Çünkü öncelikle, hayvanlara, en temel insânî vasıf olan "zihin" ve "bilinç" isnâdında bulunmakta ve bunu da, hayvanda var olduğunu ileri sürdüğü bilinç ile insânî bilinç arasındaki uçurumu bile-bile ve açıkça îtiraf ederek yapmaktadır [s.113]. Bundan sonra asıl Dil bahsine girdiği sonraki sayfalarda ise, hayvanın konuşan bir varlığa dönüşmesini adetâ mitolojik bir tasvîr ile takdîm ederken, hayvanın tabiî ihtiyaçlarının ondaki zihnî yeteneği zorlamasıyla insânî dile dönüştüğünü anlatmaktadır: *"...dilin başlangıcının, çeşitli doğal seslerin, başka hayvanların bağırtılarının ve insanın kendi içgüdüsel çığlıklarının, işaretlerden ve el hareketlerinden de yararlanılarak örnek tutulması ve onlarda biraz değişiklik yapılması olduğundan şüphe edemiyorum."* [s.117-118]. Yukarıdaki iktibas cümlesinde tasvîr edilen henüz insan olmamış yaratığın, *çeşitli doğal sesleri, başka hayvanların bağırtılarını ve kendi içgüdüsel çığlıklarını, işaretlerden ve el hareketlerinden de yararlanarak örnek tutması ve onlarda biraz değişiklik yapması* ve böylelikle konuşmaya başlaması için henüz konuşmadan önce "insan" olmuş olması lâzım gelmektedir; zîra, bâzı şeyleri örnek tutmak ve sonra onlarda değişiklikler yapmak, insânî bir zihin ve insânî bir şuuru istilzam eder; şu hâlde, Darwin'in ilk adamı, "insan olmadan önce insan" olmuş olmalıdır ki bunun ne kadar bâriz bir "kendi içinde çelişki" (contradictio in adjectum) olduğu îzahtan vârestedir.

[*] Tam Künye: Charles Darwin., *İnsanın Türeyişi.,* Çev.: Ömer Ünalan., Onur Yay., 4. Baskı., Ank., Haziran 1980. Eserin orijinal tam adı: *The Descent Of Man and Selection in Relation to Sex* (*İnsanın Türemesi ve Cinsiyete Bağlı Ayıklanma*)., 1871



Durmuş Hocaoğlu

Darwinizm, İnsan ve Dil: II

Yeniçağ., "Analiz"., 26 Mart 2006, Pazar., s.12
"Analiz" Sıra No: 373; 2006-035; Mart-11

YENİÇAĞ

NOT:

Bu yazının matbû metninde son paragraf basılmamıştır.

Darwin'in "yüksek hayvan" olarak tavsîf ettiği İnsan'ın "aşağı hayvan"dan biyolojik süreçlerle vücut bulmasına ilişkin olarak ele aldığı dil bahsi, hakîkat hâlde hiçbir şeyi îzah edemediği gibi, daha da karmaşık ve içinden çıkılamaz bir hâle getirmekten başka birşeye yaramamıştır. Çünkü, kurgulamış olduğu senaryoya göre, "aşağı hayvan"ın tekellüm edebilmesi için geçirdiği safhalardaki fiilleri, zarûrî olarak, nihâî safhadaki "konuşan hayvan"da mevcut olacak olan nitelikleri gerekli kılmaktadır: Bilinç ve zihnî faaliyet. Burası, Darwin'in felsefî / entellektüel açıdan yetmezliğinin olanca çıplaklığı ile ortya konduğu noktadır; zîra, açıkça zâhirdir ki, salt bir "tabiat bilimcisi" sıfatıyla insan dünyasına girmenin şaşkınlığı içerisinde bulunmaktadır. Eserinin bir yerinde, İnsan'a varlık âleminde mâhiyet îtibâriyle ayrı bir yer tâyin edilmesi gerektiğini ileri sürenlere îtiraz ederken sarfetmiş olduğu şu söz, O'nun, bu konudaki şahsî yetersizliğini sezinlediğini, ama arkasını getiremediğni göstermektedir: *"Kimi doğa bilginleri, insanın zihnî ve ruhsal yetilerinden çok etkilendikleri için, bütün organik evreni İnsan, Hayvan, Bitki olmak üzere üç âleme ayırmışlar, böylece insana ayrı bir âlem bağışlamışlardır. Doğa bilgini ruhsal yetileri karşılaştıramaz ya da sınıflayamaz: ama, benim yaptığım gibi, insanın ve daha aşağı hayvanların zihnî yetilerinin, aşama bakımından pek çok farklı olmakla birlikte, nitelik bakımından farklı olmadığını göstermeye çalışabilir. Nasıl olursa olsun, büyük bir aşama farkı, insanı ayrı bir âleme koyma hakkını bize vermez."* [*İnsanın Türeyişi.,* s.197]. Burada dikkat çekmek çekilmesini lüzumlu addettiğim kilit nokta, şu ibâredir: "*Doğa bilgini ruhsal yetileri karşılaştıramaz ya da sınıflayamaz.*". Yâni, Darwin, aslında, zımnen, "ruhî-olan"ın "maddî-olan" ile açıklanamayacağını îtiraf etmekte ve bu îtirafta bulunurken, yine zımnen, İnsan'ın, maddî yanıyla cisimler dünyasına (Res Extensa) âit olmakla berâber, bir bütün olarak ele alındığında bu dünyanın dışında duran ve aslı "rûhî şey", veya "düşünen şey" (Res Cogitans) olan bir varlık olduğunu ve binâenaleyh, tabiat bilimleri mantığı ve metodu ile, salt maddî-biyolojik-fizyolojik prensiplere indirgenerek ele alınamayacağını; İnsan'ın mâhiyetinin tabiat bilimciliği mantalitesiyle çözümlenemeyeceğini de kabûl etmiş olmakta, ancak, hemen akabinde, aynı mantaliteyi ve aynı mantığı, musırrâne tatbîk etmeye devam etmekten geri durmamaktadır.

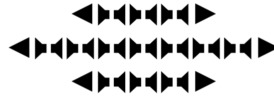
Böylelikle, konuş(a)mayan ve dolayısıyla da düşün(e)meyen bir varlıktan konuşabilen ve düşünebilen bir varlığa geçiş yaparken, baş vurduğu tabiat bilimleri mantığı ve metodu muktezâsınca, tecrübe edilebilir — yâni bu safhaların herbirisine âit detaylı ve test edilebilmesi, dolayısıyla da doğrulanabilmesi mümkün —objektif veriler sunması gerekirken, bu defa bunu da yapamamakta ve safhaların birinden diğerine geçişin en kritik noktası olan bu diyalektik dönüşüm noktası, test edilebilme imkânı olmayan hâlis metafizik bir nitelik

kazanmaktadır. Burada "tecrübe edilebilir objektif veriler"den kastettiğim, tamı tamına, şâyet, hayvan, *çeşitli doğal sesleri, başka hayvanların bağırtılarını ve kendi içgüdüsel çığlıklarını, işaretlerden ve el hareketlerinden de yararlanarak örnek tutmak ve onlarda biraz değişiklik yaparak* konuşmaya başlamış ise, bütün bu vuku' bulduğu ileri sürülen ameliyelere âit kanıtların orta yere konmasıdır ve olmayan da budur. Bu hâle göre Darwin'in Âdem'i, insan-öncesi bir yaratığın bir ucundan girip öteki ucundan insanlaşaış olarak çıktığı, sâdece giriş ve çıkış noktaları gözlemlenebilen, ama içinde nelerin olup-bittiği belrisiz bir tünelden geçerek ânîden karşımıza "insan" olarak çıkmaktadır diyebiliriz.

Burada dikkat çekilmesi faydalı olan bir diğer husus da Darwin'in sürekli olarak vurgu yaptığı "üstün", "aşağı" gibi kavramlardır; O, haddi zâtında sâdece umûmen İnsan'ı bir "yüksek hayvan", veya bir "üstün hayvan" olarak görürken, diğer yandan, insanları da ırklarına göre, "üstün ırk", "aşağı ırk" tasnifine tâbî tutmakta ve ilginç bir ilişkilendirme ile, "aşağı hayvan" ile "üstün hayvan" mukayesesine sağlam bir "ilmî" (?) örnek olarak, "aşağı ırk" addettiği insanlar ile, "yüksek ırk" addettiği insanlar arasındaki farkı vermektedir. Şu cümleler yine aynıyla kendisinindir [*İnsanın Türeyişi.,* s.89]:

> "Ateş Ülkeliler, en aşağı barbarlardan sayılır; ama ben, İngiltere'de birkaç yıl kalmış, ve biraz İngilizce konuşulabilen, ve Majestelerin Gemisi Beagle'de bulunan üç yerlinin, eğilim ve zihnî yetilerimizin pek çoğu bakımından bize ne kadar çok benzediklerini gördükçe şaşıyordum./.../Bir barbarla, örneğin eski denizci Byron'un anlattığı o bir sepet deniz kestanesini düşürdüğü için çocuğunu kayalara çarpan adam ile, bir Howard ya da Clarkson arasındaki ahlâkî tutum farkı; ve hiçbir soyut terim kullanmayan yabanıl bir insan ile bir Newton ve Shakespeare arasındaki zekâ farkı da az değildir. En yukarı ırkların en üstün insanları ile en aşağı yabanıl insanlar arasındaki bu türlü farklar, pek küçük aşamalarla birbirine bağlıdır. Bundan ötürü, birinden öbürüne geçilebilir ve gelişilebilir."

Darwin'in, kendi çağının en güçlü düşüncelerinden olan ve özü de Beyaz Adam'ın tabiî üstünlüğüne dayanan Irkçılık'tan ne kadar etkilendiğini açıkça gösteren bu cümleler, analojik olarak, O'nun dünya görüşünde, beyaz-olmayanların, beyaz-olanlara nisbetle, insanlaşma safhasının hemen altında bulunan insan-öncesi hayvana denk düştüğünü de göstermektedir. Darwin belki siyâsî olarak ırkçılığı savunmuyordu, ama, hâlisüddem, sâfî ırkçı olan bu fikirlerden de ancak Nazilerin toplama kampları ve insan haraları, veya Amerikalıların Ebu Gurayb hapishânesi ile Guantanamo üssü çıkar; başkası değil.



Durmuş Hocaoğlu

Darwinizm, İnsan ve Dil: III

Yeniçağ., "Analiz"., 27 Mart 2006, Pazartesi., s.09
"Analiz" Sıra No: 374; 2006-036; Mart-12

YENİÇAĞ

Darwinizm'in tekâmül kanununun ihtivâ ettiği fikirlerin çağının ırkçılık ideolojilerinden etkilenmesi, geriye dönerek ırkçılığı daha da pekiştirerek "Sosyal Darwinizm"i tetiklemiş ve sâdece Beyaz Adam-Siyah Adam ayrışmasıyla da sınırlı kalmamış; Beyaz Adam'ın da kendi içinde birtakım tekâmül mertebelerine taksîm edilmesiyle üstün ırk-aşağı ırk ayrımının çok daha derinlere inmesine ve ilmî kılıflı, insanlık dışı ve düşmânı bir tahakküm ideolojisine zemîn hazırlamıştır. Bu konuda, sâdece tek ve fakat çok anlamlı bir misâl olarak, aşağıdaki satırların yorumsuz verilmesi dahi kifâyet edebilir [Robert Miles., *Irkçılık (Racism).,* Türkçesi: Sibel Yaman., Sarmal Yayınevi., İstanbul, 2000., s.85]:

> "Yirminci yüzyılın başında bazı Avrupalı nüfusun Birleşik Devletler'e girişini kontrol altına almak için yürütülen kampanya, değersiz 'ırk' nitelemesine dayanarak örgütlendi. Psikologların sağladığı kanıtları kullanarak, Avrupa nüfusunun her biri doğuştan ya da kalıtsal olarak farklı zekaya sahip birkaç farklı 'ırktan' oluştuğu, Birleşik Devletler'e göçün büyük kısmını Güney ve Batı Avrupa'dan gelenlerin oluşturduğu ve bunların değersiz ırk olduğu iddia edildi. İtalyan, Polonyalı, Rus ve Yahudi göçmenlerin İngiliz, Alman ve İskandinav 'soyuna' kıyasla doğuştan daha düşük zeka seviyesinde olduğu ve bunların varlığındaki artışın Birleşik Devletler'de ortalama zeka seviyesini düşüreceği varsayıldı. Korkunç sonuçlar önceden tahmin edildi ve 1924 Johnson-Lodge Göç Yasası 'ırkın bozulmasını' önlemek amacıyla kabul edildi."

1924 tarihli Johnson-Lodge Göç Yasası (Johnson-Lodge Immigration Act of 1924) ile takrîben on yıl sonra yürürlüğe girmeye başlayan Nazi toplama kampları arasında, her ikisini de hazırlayan zihniyetler ve mâhiyetleri bakımından değil de sâdece derece bakımından fark bulunuşuna dikkat edilecek olursa, Darwinist mantalitenin nerelere kadar uzanmış olduğu da daha iyi anlaşılabilir.

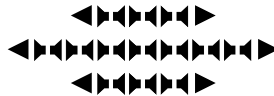
Darwinizm'in, en başarısız alan olduğu dil konusunda ilmî mânâda test edilebilir müsbet veriler, yâni "doğrulamalar" sunamaması bir yana, bir tek adet aykırı verinin, yâni "yanlışlama"nın bütün teoriyi çökerteceğini ve ayrıca, burada ele alamayacağımız, Biyosemiotik'in kurucusu kabûl edilen biyolog-filozof Jacob von Uexküll'ün bu sâhada ortaya atmış olduğu ve Darwinizm'i biyolojik-felsefî olarak çökerten teorisini sâdece hâtırlatmakla yetinerek devam edelim.

Darwin'in teorisinin kendi felsefeleri açısından ehemmiyetini farkeden Marksist filozoflar O'nu baş tâcı yapmakta gecikmediler; ancak bu hususta en dikkat çekici bir açıklama modeli, Engels'den geldi. İnsan'ı, sonsuz zaman çevrimi içerisinde tabiat tarafından meydana getirilmiş *"düşünebilen beyne sahip hayvan"* olarak nitelendiren Engels [*Doğanın Diyalektiği (Diyalektik der Natur.,* 1883).*,* Çev.: Arif Gelen., Sol Yay., Üçüncü Baskı., Ankara, Ocak 1977., s.58], daha sonra bütün Marksist literatürde bir numaralı referans olarak kabûl gören "Maymundan İnsan'a Geçişte Emeğin Rolü" isimli kısa yazısıyla, Darwin'in boşluğunu doldurarak O'nun başaramadığını başarmaya girişmiş ve bu maksatla da Marksist felsefenin

en temel anahtar kavramlarından olan “Emek”i kullanmıştır. En az Darwin’inki kadar çelişkiler ve tutarsızlıklar ile dolu bu kurguya göre, hayvandan insana geçiş, Darwin’in göremediği ve ancak Marksist bakışla fark edilebilen bir faktörle mümkün olmuştur: “Emek”.

“Emek insanı bizzat yarattı” diyen Engels’e göre [a.e., s.216], maymun, dik durmaya başladığında insan olma yoluna girmiştir: “*(ağaçlardan yere inen) bu maymunlar, yürürken ellerini kullanma alışkanlığını yavaş yavaş bırakmaya, dik biçimde bir yürüyüş kazanmaya başladılar. Böylece, maymundan insana geçişte kesin adım atılmış oldu”* [a.e., s.217]; bunu şüphesiz El’in de tekâmül etmesiyle ortaya çıkıveren Emek tâkip etmiş olmalı; zîra, İnsan olmak demek tabiat üzerinde egemen olmak demektir ve ... *“Doğa üzerindeki egemenlik, elin gelişmesiyle, emek ile başladı”* [Engels, a.e, s.220, pr.1]. Ama beri yandan, emek beynin bir ürünüdür; ama hayvânî değil, insanî beynin, yâni henüz hiçbir maymunun yükselemediği Geist’ın. *“Maymun sürüsü ile insan toplumu arasında karakteristik ayrım olarak gene ne buluruz? Emek.”* [Engels., a.e, s.222, pr.3]. İmdi, teoriye göre, maymunun insan olabilmesi için Emek gerektir, ama Emek ise İnsan’ı karakterize eder, çünkü, *“Emek, herşeyden önce, içinde insanla tabiatın yer aldığı ve insanın kendi yararına, kendisiyle tabiat arasındaki maddî reaksiyonları başlattığı, düzenlediği ve kontrol ettiği bir süreçtir.”* [Rosenthal ve Yudin., “Emek”., *Materyalist Felsefe Sözlüğü.,* Sosyal Yay., 4. basım, İst., 1980., s.131-132]. Yâni Emek, bir iktisat terimidir ve iktisat ise insana münhasırdır; öyleyse insan-öncesi dönemde mevcut olamaz, ama Engels, insan olmamış bir yaratığa, insânî vasıflar hamletmekte, henüz insanın insan-öncesi döneminde, yâni maymun iken emek sâhibi – yâni insan olmadan önce insan - olmuş olduğunu teorisine omurga kılmaktadır.

Şu cümlesiyle Engels, başlangıçta, yâni insanlık-öncesinde, maymundan emek sâdır olamayacağını kabûl etmektedir esâsen: *“Ama bütün bunlar, sözcüğün gerçek anlamıyla emek değildi henüz. Emek, alet meydana getirmekle başlar.”* [Engels., a.e, s.223]. Buna rağmen, aynı minval üzere devam edilir: *“..hayvan dış doğadan yalnızca yararlanır ve salt varlığı ile onda değişiklikler meydana getirir; insan onda değişiklikler meydana getirerek, amaçlarına yarar duruma sokar, ona egemen olur. İnsanın öteki hayvanlardan son ve temel farkı budur, bu farkı meydana getiren de gene emektir.”* [a.e, s.228, pr.2]. Buna göre, hayvan’ın henüz hayvan iken emek ortaya koyması imkânsızdır; hâlbuki, hayvandan insana geçiş için “emek” önşarttır! *We mine’l-garâib!*



Durmuş Hocaoğlu

Darwinizm, İnsan ve Dil: IV

Yeniçağ., "Analiz"., 31 Mart 2006, Cuma., s.08
"Analiz" Sıra No: 375; 2006-037; Mart-13

YENİÇAĞ

Bütün evrimci teorilerin en büyük sıkıntısını ana hatlarıyla iki başlık altında toparlayarak hulâsa etmek mümkündür: 1: Evrim'in mekanizmasının gayesiz, rastlantısal oluşu; 2: Hayvan'dan İnsan'a geçişteki kritik noktanın çelişkili açıklaması.

Evrim'in mekanizmasının gayesiz, yâni, tesâdüfî, rastlantısal oluşu, bu teori için temel bir felsefî çıkış noktası niteliği taşımaktadır. Zîra, evrimde bir gaye (telos) bulunduğunu kabûl etmek, yâni Teleolojizm (Gayecilik), doğrudan veya dolaylı olarak, o gayeyi varlık âlemine vaz' eden ve yürüten bir varlığı, yâni Yaratıcı'yı ve yine bunun bir netîcesi olarak da Yaratma'yı kabûl etmeyi zarûrî kılacaktır. Öyle ya; mâdem ki bir gaye var, bu gaye Tabiat'ın kendi içinde (içkin, mündemiç, immanent) olamaz; aksi hâlde, bu, bizzat Tabiat'ın kendisinin zî-şuur (bilinçli) ve müdrîk olduğunu kabûl etmektir ki bu da imkânsızdır; öyleyse Tabiat'taki bu gaye, O'nun üstünde, O'nu aşan tabiat üstü (aşkın, müteal, transandantal) ve ulaşılamaz (numenal) bir — ve tek — varlığa, yâni Tanrı'ya giden yolu açacaktır. İmdi, tabiîdir ki Tanrı, ilmî bir faktör olarak devreye sokulamaz; burası doğru; çünkü bu, Tanrı'nın fenomenalleştirilmesi, tecrübe alanına indirgenmesi demektir ki bu da bizzat ve bizâtihî numenal olan Tanrı kavramı ile çatışır. Ne var ki bilimin giremediği bu sâhaya felsefe girer ve aynı soruyu sorar: Tabiat'ta bir gaye yok ise, o takdirde nasıl olur da, tamâmiyle tesâdüfî gelişmeler zincirinden mürekkep evrim denen şey, hiç aykırı örnekler yaratmadan muntazaman ilerler? Bu, Ludwig von Bertalanffy'nin, Tanrı kavramını telâffuz etmeksizin, *"evrim sorununun can alıcı noktası burada yatıyor"* dediği husustur**[1]**. Gerçekten de "sorun"un canalıcı noktası burasıdır; çünkü, hâlâ kaya gibi dimdik duran Termodinamik'in II. Kanunu ve Entropi, tabiattaki tabiî, yâni "kendiliğinden" gelişen süreçlerin, sûret-i kat'iyyede dâimâ ve dâimâ ve istisnâsız olarak Entropi'yi artıracak şekilde, yâni, yüksek bir düzenlilik hâlinden alçak bir düzenlilik hâline doğru gitmekte olduğunu, bunun aksinin ancak tabiata dışarıdan müdâhale ile mümkün olabileceğini göstermiş olup bu kanuna da bütün cansız tabiat aynıyla riâyet etmektedir; ancak canlılardır ki bu ameliyeyi tersine çalıştırır, yüksekten alçağa değil alçaktan yükseğe doğru giden, yâni Entropi'yi arttıran değil azaltan bir süreç geliştirirler**[2].** İmdi canlılar âleminde bir evrim var ise, bu, zaman skalası üzerinde müteahhiren ortaya çıkan daha mütekâmil bir canlı türün bir alttakine göre daha yüksek bir düzenlilik hâlinde olması demektir ki bu da mekanik kanunlara aykırıdır ve aynıyla Ludwig Boltzmann'ın $S = k \ln W$ şeklinde ifâde edilen kanununa da.

Darwinistlerin ekseriyeti için Darwin'in teorisi ateizme sağlam bir istinad teşkîl edeceği düşüncesiyle müreccah sayılmaktadır ve tabiatta "gaye"yi reddeden bu teori, paradoks oluşturacak tarzda böyle bir felsefî / ideolojik "gaye" için kullanılmaktadır, mahz ilmî olduğu için değil; ancak bu noktada Darwin'in kendisinin, çalışmalarını böyle bir maksada mâtûfen bilkast tanrıtanımazlık üzerine binâ ettiğini söylemek zordur. Bu keyfiyeti yorumlayan Robert B. Downs şunları yazmaktadır**[3]:**

Darwin'in yaşı ilerledikçe din konusundaki görüşleri de değişti. Gençliğinde özel yaradılış fikrini hiç tartışmasız kabul ediyordu. Life and Letters adlı kitabında "İnsan uzak gelecekte şimdikinden çok daha mükemmel bir varlık olacaktır" diyordu.

Sonra şu fikirleri de ilâve ediyordu:

Tanrının varlığı hakkında hislere değil akla bağlı bir başka nokta da, çok önemli bir konu olarak beni etkiliyor. Bu muazzam ve harikulade evreni, çok geriye ve çok ileriye bakabilme kabiliyeti bulunan insan da dahil olmak üzere, kör tesadüf veya zaruretin eseri olarak görmek çok güç, hattâ imkânsızdır. Böyle düşününce bir dereceye kadar insanınkine benzeyen zihin sahibi bir İlk Sebep aramak zorunda kalıyorum; bu bakımdan Theist sayılabilecek bir insanım. Hatırladığıma göre, Türlerin Kökeni'ni yazdığım zaman bu inanç bende çok kuvvetliydi. O tarihten beri yavaş yavaş ve birçok dalgalanmalarla, zayıfladı. Ama o zaman da şu şüphe ortaya çıkıyor: Fakat, benim tamamiyle inandığıma göre, en aşağı hayvanlarınki kadar basit bir zihinden çıkmış olan bir akla, böyle büyük bir sonuç çıkardığı zaman, güvenilebilir mi?

Darwin bu noktada çaresizlik içinde ellerini açıyor ve şunları söyleyerek sözünü bitiriyor:

Böyle karmaşık meselelere en ufak bir ışık tuttuğumu dahi iddia edemem. Her şeyin başlangıcındaki sır bizim için çözülemez bir halde duruyor; şahsen ben bir agnostik olarak kalmaktan memnunum.

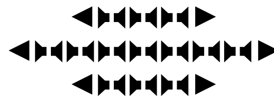
★★★

Bu vazıyette Darwin'in alelumum mânâsıyla darwinist olmadığı dahi söylenebilir; fakat beri yandan, aynı husus Marksistler için tam tersine, kesin bir zarûret olarak ortaya çıkmaktadır.

[1] Teoman Duralı., *Canlılar Sorununa Giriş.,* İ.Ü. Edebiyat Fak. Yay., İst., 1983., s.93;

[2] Bu konuda nâdir bir teknik çalışma için, bkz: Leo Szilard., "On the Decrease of Entropy in a Thermodynamic System by the Intervention of Intelligent Beings"., *Behavioral Science.,* 9:4., 1964: October., pp.301-310;

[3] Robert B. Downs., *Dünyayı Değiştiren Kitaplar.,* Çev.: Prof. Dr. Erol Güngör., Tur Yay., İst., 1980 içinde, Bölüm: 14: "Charles Darwin: Türlerin Kökeni"., s.289-290



Durmuş Hocaoğlu

Darwinizm, İnsan ve Dil: V

Yeniçağ., "Analiz"., 02 Nisan 2006, Pazar., s.12
"Analiz" Sıra No: 376; 2006-038; Nisan-01

YENİÇAĞ

"Darwinistlerin ekseriyeti için Darwin'in teorisi ateizme sağlam bir istinad teşkîl edeceği düşüncesiyle müreccah sayılmaktadır ve tabiatta "gaye"yi reddeden bu teori, paradoks oluşturacak tarzda böyle bir felsefî / ideolojik "gaye" için kullanılmaktadır, mahz ilmî olduğu için değil" demiştik; bu husus, mekanikçi materyalizm için olduğu kadar diyalektik materyalizm için de doğrudur, hattâ belki daha bile ziyâdesiyle... Çünkü, *"Marksist felsefî materyalizm, ...**ateizm'e** sağlam bir temel sağlar."***[1]**; *"Her insan, fikri, aklı, iradeyi, ruhsalı, normal olarak işleyen insan beyninin bir işlevi olarak bilir ve bilim de bunları böyle inceler... aksi takdirde, Tanrı'nın varlığını kabul etmeye mecbur kalırız."***[2]** "Aksi takdirde Tanrı'nın varlığını kabûl etmeye mecbur kalmak..."; işte bu, olacak gibi değil!.

Ne var ki, Hayvan'dan İnsan'a geçişin tam ve tatminkâr bir îzahını yapmak da pek öyle kolaylıkla olacak gibi görünmüyor; mes'eleye sâdece biyolojik süreçler olarak bakıldığında bir dereceye kadar, belki; ancak, asıl problem, İnsan denen 'şey'in' tabiî-biyolojik değil kültürel-tarihî bir varlık olmasında. Kültür ise en kısa ve en kestirme tanımıyla, hilkaten çıplak tabiatta mevcut olmayıp da ona 'şuur mahsûlü' olarak eklenen şey veya şeylerin mecmûu yekûnu olarak ele alındığında, karşımıza ister istemez en çetrefilli problem çıkmaktadır: Düşünme ve Konuşma, veya, İdrâk ve Dil. Düşünmeyen bir varlık kültür yaratamaz, yâni, iki taşı bile üst üste koyamaz – hiç kimse kuşların, karıncaların v.s. yuva, arıların altıgen petek yapmasını aksi örnek diye vermesin; sakın ha! İki taşlı üst üste koyarak duvar yapmak düşünmek demektir, ama düşünmek için de konuşmak gerektir; tıpkı Engels'in senaryosunda, İnsan olmak için Emek'in şart olması yanında, Emek için de onu yaratacak bir İnsan'ın şart olması gibi: Çok can sıkıcı bir totoloji; "that's the problem!"

İmdi: Hayvan'dan İnsan'a geçişteki kritik nokta "dil"dir, yâni konuşma; daha açık bir ifâde ile, Düşünme ve Konuşma - çünkü ikisi bir ve aynı şeydir. Öylesine bir aynı şeydir ki, birisi olmadan diğeri olmaz; birisinin mevcûdiyeti diğerininkini de zarûrî kılar. Bu ise, Konuşma ve Düşünme'nin, kopmaz bir bütünlük, bir "onsuz-olmaz" (lâzımı gayri müfârik) oluşturması demektir: Tıpkı bir kâğıdın ön ve arka yüzlerinin birbirlerinden ayrı, birbirlerinden müstakil olarak değil ki var olmak ve fakat zihnen tasavvur dahi edilemez olması gibi. Ve yine bu ise, zaman îtibâriyle aralarında hiyerarşik bir dizilim, yâni birinin diğerine kıdeminin, birinin diğerinden önce gelebilir olmasının imkânsızlığı demektir. Nasıl ki meselâ "küp", sekiz köşesi ve altı yüzü peyderpey varlık sahnesine çıkarak, hepsi birden bir defada bir bütünlük hâlinde bir kompozisyon içerisinde var-olmadan mevcut olamaz ise, İnsan dahi, Konuşma ve Düşünme'nin ayrılmaz bir bütünlüğüdür; bu bakımdan, İnsan, "Konuşma ve Düşünme" bütünlüğünden mürekkep sıkı bir holistik yapıdır. Tabiatiyle, burada bahse konu edilen "Konuşma ve Düşünme" ile kastedilenin, "bil-fiil" (en acte) değil "bil-kuvve" (en puissance) bir kaabiliyet olduğu ayrıca îzahtan vârestedir. Şöyle ki: Her insan, daha ana karnında cenin olarak teşekkül ettiğinde, bu iki kaabiliyet ile techiz edilmiş olmaktadır; ama bunlar henüz potens hâldedirler, akt hâlde değil. Nitekim her doğan insan, dünyadaki her dili konuşabilme ve anlayabilme kaabiliyeti ile doğar; ama bu kaabiliyetlerin

akt hâline geçmesi bir miktar zaman alır ve Çinli'nin çocuğu Çince, Türk'ün çocuğu da Türkçe düşünmeye, anlamaya ve konuşmaya başlar; bu, potens olanın akt olana inkılabıdır, hepsi bu kadar.

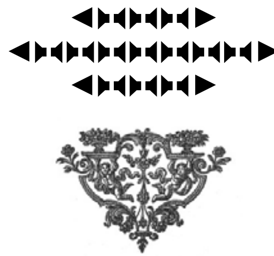
İşte tabiat bilginlerinin en tepedekiler de dâhil hemen ekseriyeti gibi kötü bir filozof olan Darwin'in en temel hatâsı da buradadır. Meselâ mezkûr kitabındaki şu cümlelere bakalım [*İnsanın Türeyişi.,* s.119]:

> "Sözcükler ister söylensin ister söylenmesin, karmaşık bir düşünce zinciri, onların yardımı olmaksızın, cebir işaretleri olmadan yapılan uzun bir hesaptan daha çok sürdürülemez. Bayağı bir düşünce zincirinin bile, dilin herhangi bir biçimini gerektirdiği, ya da onun aracılığı ile büyük ölçüde kolaylaştırıldığı bellidir, çünkü dilsiz, sağır ve kör bir kız olan Laura Bridman'in düş görürken parmaklarını kullandığı gözlemlenmiştir. Bununla birlikte, köpeklerin düş görürken yaptıkları hareketlerden de anlayabildiğimiz gibi, açık ve bağlantılı düşüncelerin uzun bir ardışımı (succession), dilin herhangi bir biçiminin yardımı olmadan da zihinden geçebilir. Hayvanların, dil yardımı olmaksızın belirli bir ölçüde düşünebildiklerini de görmüştük."

Şimdi bu cümleleri maddeler hâlinde tertip edelim ve sonra da anlamaya çalışalım: 1: Karmaşık bir düşünce zinciri, kelimeler olmadan sürdürülemez; 2: Bayağı bir düşünce zinciri bile, dilin herhangi bir biçimini gerektirmektedir, ya da onun aracılığı ile büyük ölçüde kolaylaştırılmaktadır; 3: Ancak, köpeklerin düş görürken yaptıkları hareketlerden de anlayabildiğimiz gibi, açık ve bağlantılı düşüncelerin uzun bir ardışımı *(succession),* dilin herhangi bir biçiminin yardımı olmadan da zihinden geçebilir. 4: Hayvanlar, dilin yardımı olmaksızın belirli bir ölçüde düşünebilmektedirler.

[1]. Kuusinen., Diyalektik Materyalizm., Çev.: Cem Karakaya., *Sosyal Yay., 3ncü Baskı., İst., Mart 1975.,*s.32;

[2]. V. I. Lenin., *Materyalizm ve Ampiryokritisizm, Gerici Bir Felsefe Üzerine Eleştirel Notlar.,* Çev.: Sevim Belli., Sol Yay., Ank., Şubat 1976., s.252, pr.1



Durmuş Hocaoğlu

Darwinizm, İnsan ve Dil: VI

Yeniçağ., "Analiz"., 03 Nisan 2006, Pazartesi., s.07
"Analiz" Sıra No: 377; 2006-039; Nisan-02

YENİÇAĞ

NOT: Basılı metne dipnotlar konmamıştır.

İyi bir tabiat bilimcisi fakat kötü bir filozof olan, Biyoloji'nin Newtonu ünvanlı Charles Darwin'in birgün önce dört madde hâlinde dercettiğimiz fikirlerini hâtırlayalım: 1: Karmaşık bir düşünce zinciri, kelimeler olmadan sürdürülemez; 2: Bayağı bir düşünce zinciri bile, dilin herhangi bir biçimini gerektirmektedir, ya da onun aracılığı ile büyük ölçüde kolaylaştırılmaktadır; 3: Ancak... açık ve bağlantılı düşüncelerin uzun bir ardışımı *(succession),* dilin herhangi bir biçiminin yardımı olmadan da zihinden geçebilir. 4: Hayvanlar, dilin yardımı olmaksızın belirli bir ölçüde düşünebilmektedirler.

İmdi; evvelen, "karmaşık düşünce" ve "bayağı düşünce" diye tuhaf bir tefrikte bulunmak felsefî olarak abesle iştigal etmek demektir; zîra, düşünce, düşüncedir, ya vardır ya da yoktur; düşüncenin kendisi bizâtihî karmaşık bir olgudur. Sâniyen, yüksek fikirler — meselâ en üst düzeyde felsefî-ilmî bir mes'ele üzerindeki zihnî tekâsüf gibi — ile basit fikirler — meselâ karşısındaki manzaraya boş gözlerle bakmak — arasındaki fark, ancak derece farkıdır, mâhiyet farkı değil. Gelelim diğerlerine: *"(Bayağı) bir düşünce zincirinin (bile), dilin herhangi bir biçimini gerektirmesi"* ile *"onun aracılığı ile büyük ölçüde kolaylaştırılması"* aynı şey değildir; ya biri, ya öteki, ama hangisi? Ancak her hâl ü kârda Darwin'in bu hükümlerine göre düşüncenin her biçimi "dil"i zarûrî kılmaktadır ve bu ise Dil ile Düşünce'nin ayrılmazlığının tasdîkidir; yâni "düşünen bir şey"olmak için "konuşan bir şey" olmak, "konuşan bir şey" olmak için de "düşünen bir şey" olmak gerektir. Ne var ki üçüncü ve dördüncü maddelerde Darwin bu sonuca aykırı düşerek kendisiyle çelişmektedir: Düşüncenin hiçbir çeşidi Dil olmadan zihinden geçemez; zîra, bu şekilde düşünmek, bir "sözlü düşünme" (verbal speech) olmadan, kelimesiz ve harfsiz konuşmaktır. Darwin'in, hayvanların da dilin yardımı olmadan konuşabildiğine kanâat getirmesi, Dil'i bu bağlamda sâdece sözlü konuşma olarak algılaması ve sözsüz konuşmanın da konuşma olduğunu farkedememesidir.

Esâsen Darwinist düşüncenin temel hatâsı aşağı-yukarı, Dil ve Düşünce arasındaki kopmaz ve ayrılmaz bağı farkedememesi ve buna bağlı olarak, konuş(a)mayan ve düşün(e)meyen bir varlıktan, konuşan ve düşünen bir varlığa geçişin, hiçbir biyolojik süreçle açıklanamaz oluşudur.

Bu noktada aynı hatâyı, Darwinizm'i kendisine çok sağlam bir çıkış noktası olarak seçen Marksist felsefede ve hepsinin de temel referansı olan**[1],** Darwin'in halledemediğini halledebilmek üzere devreye soktuğu Emek kavramı ile problemi problematike dönüştürerek daha da katmerlendirmiş olan Engels'de görmekteyiz. Şimdi O'nun, bu kısa ve tamamlanmamış yazısından üç iktibasta bulunalım:

I:

"...insan embriyonunun ana rahmindeki gelişmesinin tarihçesi hayvan olan atalarımızın, solucandan başlayarak milyonlarca yıl sürmüş bedenî gelişme tarihinin kısa bir yinelenmesi

olduğu gibi, bir çocuğun ruhsal gelişmesi de aynı atalarımızın, hiç değilse daha sonrakilerin düşünsel gelişmesinin daha kısa bir yinelenmesinden başka bir şey değildir. Ama bütün hayvanların bütün yöntemli eylemi, dünyaya, onların iradesinin damgasını vurmayı sağlayamamıştır. Bunu, insan yapmıştır."

"Kısacası, hayvan dış doğadan yalnızca yararlanır ve salt varlığı ile onda değişiklikler meydana getirir; insan onda değişiklikler meydana getirerek, amaçlarına yarar duruma sokar, ona egemen olur. İnsanın öteki hayvanlardan son ve temel farkı budur, bu farkı meydana getiren de gene emektir."**[2]**

II:

"Doğa üzerindeki egemenlik, elin gelişmesiyle, emek ile başladı ve her yeni ilerleme de, insanoğlunun ufkunu genişletti. İnsan, doğal nesnelerde, sürekli olarak, yeni, o güne kadar bilinmeyen özellikler keşfediyordu. Öte yandan emeğin gelişmesi, karşılıklı dayanışma, ortaklaşa faaliyet hallerini çoğaltma, ve bu ortaklaşa faaliyetin her birey için sağladığı yararın bilincine varma yoluyla toplum üyelerinin birbirine gittikçe yaklaşmasına zorunlu olarak yardım ediyordu. Kısacası, oluşum geçiren insanlar, birbirlerine söyleyecek bir şeylerinin bulunduğu noktaya eriştiler. Gereksinme kendine bir organ yarattı: maymunun gelişmemiş gırtlağı, durmadan daha gelişmiş modülasyon elde etmek için yapılan modülasyon yoluyla yavaş ama sağlam biçimde değişti ve ağız organları, yavaş yavaş birbiri ardından düşünce ifade eden sesler çıkarmayı öğrendi."

"Hayvanlarla bir karşılaştırma, dilin kaynağının, emek sürecinden ve emek süreci ile birlikte doğduğu açıklamasının, tek doğru açıklama olduğunu gösterir. En gelişmiş hayvanların bile birbirlerine iletmek gereksinmesini duydukları pek az şey bile, düşünce ifade eden konuşmayı gerektirmez."**[3]**

III:

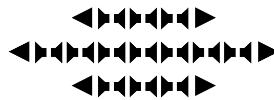
"Hiç bir maymun eli, taş bıçağın en kabasını bile imal edememiştir."**[4]**

Artık bu konuyu hitâma erdirmenin vakti geldi sayılır; ancak, şimdilik, bir dahaki yazıya kadar iki noktaya lûtfen dikkat: Bir taş bıçağın en kabasını bile îmâl edemeyen maymun nasıl olur da "emek" üretebilir ve nasıl olur da işbu maymun-insanların birbirlerine söyleyecek bir şeyleri olabilir? Bu, filozofya değil, komedya.

[1]. Sayısız denecek kadar bol kaynaktan çok popüler bir tânesi olarak, meselâ M. İlin, E. Segal., *İnsan Nasıl İnsan Oldu.,* Çev.: Ahmet Zekerya., Yeni Dünya Yay., İst. 1983, Bölüm: 1.1 ve 1.2;

[2]. *Doğanın Diyalektiği.,* Çev.: Arif Gelen., Sol Yay., Ankara, Ocak 1977, s.220;

[3]. a.e.,s.228; **[4]**. a.e., s.218



Durmuş Hocaoğlu

Darwinizm, İnsan ve Dil: VII

Yeniçağ., "Analiz"., 07 Nisan 2006, Cuma., s.
"Analiz" Sıra No: 378; 2006-040; Nisan-03

YENİÇAĞ

Bilimde hiçbirşeyin kesin olamayacağını, ilmî olmanın kriterinin doğrulama değil yanlışlanma, yanlışlanması mümkün olmayan bir tezin ilmî değil metafizikî olduğunu Karl Popper'in kabûl ettirmesini üzerinden neredeyse asır geçmiş olmasına rağmen, hâlâ sofu materyalistler ve pozitivistler tarafından mukaddes bir bilgi gibi îtibar edilen Darwin teorisi, geçen asırda felsefî olarak Max Scheler tarafından sarsılmış, Jacob von Uexküll tarafından ise hem felsefî ve de hem de biyolojik olarak bitirilmiştir [Msl., bkz: Takiyettin Mengüşoğlu., *İnsan Felsefesi.,* Remzi Kitabevi Yay., İst. 1988, s.18 v.dv.].

Bizim burada üzerinde durduğumuz husus ise Dil olmaktadır: İnsan'ın oluşumunu îzaha yönelen bir teori şâyet Dil'i îzah edemiyor, muammâlı bırakıyorsa, O'na müteallık hiçbir şeyi îzah edemiyor demektir. Nasıl ki kum, çakıl, çimento ve demir demek binâ demek değilse, sâdece muhtelif uzuvlardan müteşekkîl ve kabaca şeklen İnsan'ı andıran bir varlık da İnsan demek değildir; temel kriter Dil'dir: Bu varlık, konuşamıyorsa, neye benzerse benzesin, İnsan değildir; belki bir çok başka birçok şey, ama İnsan değil.

İmdi; mes'eleye bu açıdan yaklaştığımızda, gerek Darwin'in ve gerekse de O'nun izinden giderek Darwinist telâkkîyi sarsılmaz bir hüccet gibi antropolojisinin temeline yerleştiren Engels'in tezlerinde, mütemâdî sûrette apaçık tenâkuzlar ve tutarsızlıkların ardarda tekrarlandığını görmekte olduğumuzu ve bu hâliyle bu tezin, bir teorinin sağlamlığı için en temel şart olan ve olgusal gerçeklerle uyuşmak olarak özetlenebilecek olan "dış tutarlılık"tan önce "iç tutarlılık" şartını dahi sağlayabilmekten uzak, kadük bir tez olduğunu söyleyebilirız. Bu tenâkuz ve tutarsızlıkların en muhtasar hulâsası ise, teorinin en kritik noktası, hâlis anlamda omurgası olan, Hayvan'dan İnsan'a geçiş safhasında tasavvur edilen işbu varlığın bu ara safhada, henüz insan olmadığı ve fakat insanlaşma (hominisation) safhasında bulunmasına karşılık, bir insan gibi telâkkî edilmesi, kendisine insânî vasıfların hamledilmesidir ki bunlar da Bilinç ve Düşünme ve Engels'in sözde teorisinde fazladan olarak bir de Emek'tir. Darwin'e göre, Hayvan'ın da bir bilinci olduğunu ve düşündüğünü, Engels'e göre ise, ilâveten, Emek ürettiğini ve böyle böyle 'insan-olmayan'ın 'insan-olan'a inkılab ettiğini görmüş olduk.

Nitekim, bir önceki yazımızda yapılan iktibaslara dikkat edilecek olursa, Engels'in, Darwinci istikametteki bütün iyimser görüşlerine karşılık, "*Ama bütün hayvanların bütün yöntemli eylemi, dünyaya, onların iradesinin damgasını vurmayı sağlayamamıştır. Bunu, insan yapmıştır. Kısacası, hayvan dış doğadan yalnızca yararlanır ve salt varlığı ile onda değişiklikler meydana getirir; insan onda değişiklikler meydana getirerek, amaçlarına yarar duruma sokar, ona egemen olur. İnsanın öteki hayvanlardan son ve temel farkı budur, bu farkı meydana getiren de gene emektir.*" demek durumunda kaldığını şâhit olmaktayız ki, bunun, doğru ve haklı bir tesbît olduğu reddedilemez: Hayvan sâdece Tabiat'a uyum sağlarken, sâdece İnsan'dır ki O'na irâdesinin damgasını vurur, yâni O'nda değişiklik yapar; işte, emek de budur, kültür de. Ancak, bu vazıyete göre, nasıl olur da Tabiat'a damgasını vuramayan bir mahlûk, emek üretir de bu yol ile İnsan olur? Çok sırıtkan bir tutarsızlık!

Engels'de tutarsızlık had safhada; nitekim, bu doğru kelâmları eden aynı adam, aynı yazısının başka bir yerinde *"Doğa üzerindeki egemenlik, elin gelişmesiyle, emek ile başladı ve her yeni ilerleme de, insanoğlunun ufkunu genişletti"* dedikten sonra kurmuş olduğu tuhaf senaryoda, oluşum geçiren insanların ama henüz insan değildi; öyleyse nasıl olur da "oluşum geçiren insanlar" denir? birbirlerine söyleyecek bir şeylerinin bulunduğu noktaya eriştiklerini, ihtiyâcın kendisine bir organ, yâni dil (ağız içindeki dil) yarattığını ballı balı anlatmakta ve "dilin (konuşma kaabiliyeti anlamındaki dil kastediliyor) kaynağının, emek sürecinden ve emek süreci ile birlikte doğduğu açıklamasının, tek doğru açıklama olduğunu" ileri sürebilmektedir.

Hezâr hayret! Olacak gibi değil; Engels'in henüz insan-olmamış yaratığı, bâzan hâzâ insan, bâzan da düpedüz hayvan; tıpkı *"Hiç bir maymun eli, taş bıçağın en kabasını bile imal edememiştir."*... cümlesindeki gibi. Eğer hiçbir maymun en basit bir âleti dahi yapamıyor ise, bu, hiçir maymunun Tabiat'a kendi irâdesinin damgasını vuramayacağını, yâni asla emek üretemeyeceğini ve binnetîce, böyle salak maymunlar sürüsün de ilelebed birbirlerine söylemeye değer birşeylerinin olamayacağını ve hâsılı kelâm, hiçbir vakit İnsan'ın maymundan veya maymun ile ortak bir atadan gelmiş olamayacağını biz-zarûre kabûl ve îtiraf etmek demektir.

